

.....**Primo Levi** (1919–1987)- **"Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος"...**

«Το φορτηγό σταμάτησε και είδαμε μια μεγάλη πύλη και πάνω της μια επιγραφή ζωηρά φωτισμένη (η ανάμνηση της με βασανίζει ακόμα στα όνειρα μου) : **ARBEIT MACHT FREI**, η εργασία απελευθερώνει.» (Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος, εκδ. Άγρα 1997, σελ. 24)

«Τότε, για πρώτη φορά, συνειδητοποιήσαμε ότι η γλώσσα μας δεν έχει λέξεις για να εκφράσει αυτή την ύβρι, την εκμηδένιση του ανθρώπου. Σαν προικισμένοι με την ενορατική ικανότητα των προφητών είδαμε την πραγματικότητα: είμασταν στον πάτο.» (σελ. 30)

«Η λογική σπάνια καθοδηγεί τη σκέψη των ανθρώπων όταν κινδυνεύει η ζωή τους. Συνήθως υιοθετούν τις πιο ακραίες σκέψεις.» (σελ. 45)

«Στο *Ka-Be*, παρένθεση σχετικής ηρεμίας, αντιληφθήκαμε ότι η ανθρώπινη υπόσταση είναι εύθραυστη, ότι αυτή κινδυνεύει περισσότερο από την ζωή.» (σελ. 65)

«Αυτή η χρονιά πέρασε γρήγορα. Σαν τώρα, πέρυσι, ήμουν ελεύθερος: εκτός νόμου, αλλά ελεύθερος, είχα όνομα, οικογένεια, ανήσυχο και άπληστο πνεύμα, ήμουν υγιής και ζωηρός. Σκεφτόμουν πολλά πράγματα, μακρινά: τη δουλειά μου, το τέλος του πολέμου, το καλό και το κακό, την φύση των πραγμάτων και τους νόμους που κατευθύνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, σκεφτόμουν τα βουνά, το τραγούδι, τον έρωτα, τη μουσική, την ποίηση.» (σελ. 173)

«Να εκμηδενίσεις τον άνθρωπο είναι δύσκολο, όσο και να τον δημιουργήσεις: δεν ήταν απλό, πήρε χρόνο, αλλά τα καταφέρατε, Γερμανοί. Είμαστε υπάκουοι κάτω από το βλέμμα σας, δεν έχετε να φοβηθείτε τίποτα από μας: καμιά πράξη αντίστασης, καμιά λέξη πρόκλησης, κανένα κριτικό βλέμμα.» (σελ. 181)

«26 Ιανουαρίου 1945: Ο κόσμος μας ήταν ένας κόσμος νεκρών και φαντασμάτων. Το τελευταίο ίχνος πολιτισμού έσβησε μέσα μας και γύρω μας. Το έργο της αποκτήνωσης που άρχισαν οι θριαμβευτές Γερμανοί, το ολοκλήρωσαν οι ηττημένοι Γερμανοί.» (σελ. 206)

«Ο φασισμός ήταν ακόμα παρών, αλλά κρυμμένος μέσα στο κουκούλι του. Προετοίμαζε την αλλαγή του για να εμφανιστεί ξανά με καινούργιο πρόσωπο, μη αναγνωρίσιμο, πιο αξιολύπητο, προσαρμοσμένος στις καινούργιες συνθήκες ενός κόσμου ο οποίος έβγαινε από την καταστροφή που ο ίδιος ο φασισμός είχε προκαλέσει.» (σελ. 213)

Όταν με συνέλαβε η φασιστική милίτσια, στις 13 Δεκεμβρίου 1943, ήμουν εικοσιτεσσάρων χρόνων, είχα λίγη φρόνηση, καθόλου πείρα και μια σταθερή τάση - καθώς αισθανόμουν απομονωμένος εδώ και τέσσερα χρόνια εξαιτίας των φυλετικών νόμων - να ζω σ' έναν δικό μου φανταστικό κόσμο, κατοικημένο από ευγενικά καρτεσιανά φαντάσματα, από ειλικρινείς αντρικές φιλίες και αναμικτές γυναίκες. Καλλιέργουσα ένα αφηρημένο και μετριοπαθές επαναστατικό αίσθημα.

Δεν ήταν καθόλου εύκολο να επιλέξω τη λύση του βουνού και να βοηθήσω στην ίδρυση μιας ομάδας που, κατά τη γνώμη τη δική μου και άλλων φίλων, λίγο πιο έμπειρων από μένα, θα έπρεπε να εξελιχθεί σε αντάρτικη ομάδα, προσκείμενη στο κίνημα Δικαιοσύνη και Ελευθερία. Έλειπαν οι επαφές, τα όπλα, τα χρήματα και η πείρα για την απόκτησή τους. Έλειπαν οι ικανοί άντρες, αντίθετα κατακλυζόμασταν από άπειρους που καλή ή κακή τη πίστη εγκατέλειπαν την πεδιάδα για το βουνό, αναζητώντας μια ανύπαρκτη οργάνωση, στελέχη, όπλα ή μόνο προστασία, ένα κρησφύγετο, φωτιά, ένα ζευγάρι παπούτσια.

Εκείνη την εποχή αγνοούσα τον κανόνα - που αργότερα, στο στρατόπεδο, θα τον μάθαινα ταχύτατα - σύμφωνα με τον οποίο βασικό καθήκον του ανθρώπου είναι να πραγματοποιεί τους στόχους του χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα και όποιος κάνει λάθος, το πληρώνει. Γι' αυτό και δεν θεωρώ άδικη την κατοπινή εξέλιξη των γεγονότων. Τρία σώματα της милίτσια αναχωρώντας νύχτα, για να αιφνιδιάσουν μια άλλη ομάδα πολύ πιο ισχυρή και επικίνδυνη από τη δική μας που είχε καταφύγει στη διπλανή κοιλάδα, ανακάλυψαν στη σκοτεινή και χιονισμένη αυγή το κρησφύγετό μας, με συνέλαβαν σαν ύποπτο και με οδήγησαν για τα περαιτέρω.

Στην ανάκριση που ακολούθησε, προτίμησα να δηλώσω την ταυτότητά μου: "Ιταλός ποιητής, εβραϊκής φυλής", πιστεύοντας ότι δεν θα κατάφερα να δικαιολογήσω διαφορετικά την παρουσία μου σ' εκείνα τα πολύ απομονωμένα μέρη ακόμα και για ένα "φυγά" και εκτιμούσα (λανθασμένα όπως αποδείχτηκε αργότερα) ότι το να παραδεχτώ την πολιτική μου δραστηριότητα, συνεπαγόταν βασανιστήρια και βέβαιο θάνατο. Ως Εβραίος στάλθηκα στο Φόσολι, κοντά στη Μόντενα, όπου σ' ένα μεγάλο στρατόπεδο, που προοριζόνταν για τους Άγγλους και Αμερικανούς αιχμαλώτους πολέμου, συγκέντρωναν τις διάφορες κατηγορίες ατόμων μη αρεστών στη νεογέννητη φασιστική κυβέρνηση.

Τη στιγμή της άφιξής μου στο στρατόπεδο, στα τέλη του Ιανουαρίου 1944, οι Ιταλοί Εβραίοι ήταν περίπου εκατόν πενήντα, αλλά μέσα σε λίγες εβδομάδες ξεπέρασαν τους εξακόσιους. Στην πλειονότητά τους ήταν

ολόκληρες οικογένειες που είχαν συλληφθεί απ' τους φασίστες ή τους ναζί είτε γιατί δεν είχαν φανεί προνοητικοί είτε γιατί τους είχαν καταδώσει. Λίγοι είχαν παρουσιαστεί αυθόρμητα, απελπισμένοι από την πλάνητα ζωή τους, ή γιατί δεν είχαν πια τα μέσα για να ζήσουν, ή για να μην αποχωριστούν κάποιο κρατούμενο συγγενή τους, ή εντελώς παράλογα "για να είναι εντάξει με το νόμο". Υπήρχαν επίσης και εκατό Γιουγκοσλάβοι στρατιωτικοί, καθώς και μερικοί ξένοι, πολιτικά ύποπτοι. Η άφιξη ενός μικρού τάγματος των Ες Ες θα έπρεπε να βάλει σε αμφιβολία και τους πιο αισιόδοξους. εμείς όμως ερμηνεύσαμε ποικιλοτρόπως την είδηση χωρίς να οδηγηθούμε στο προφανές συμπέρασμα, γι' αυτό και η αναγγελία του εκτοπισμού βρήκε τα πνεύματα απροετοίμαστα.

Στις 20 Φεβρουαρίου οι Γερμανοί επιθεώρησαν με προσοχή το στρατόπεδο και δημοσίως διαμαρτυρήθηκαν έντονα στον Ιταλό διοικητή για την ανεπαρκή οργάνωση της κουζίνας και για την ελλιπή ποσότητα των ξύλων για τη θέρμανση. είπαν ότι μια νοσοκόμα θ' αναλάμβανε σύντομα υπηρεσία. Αλλά το πρωί της επόμενης μέρας μάθαμε ότι οι Εβραίοι θ' αναχωρούσαν. Όλοι. Καμία εξαίρεση. και τα παιδιά και οι γυναίκες και οι άρρωστοι. Για πού, δεν ξέραμε. Έπρεπε να προετοιμαστούμε για ένα ταξίδι δεκαπέντε ημερών. Για κάθε άτομο που θα έλειπε από το προσκλητήριο, δέκα θα τουφεκίζονταν. Μόνο λίγοι αφελείς και ονειροπόλοι συνέχιζαν πεισματικά να ελπίζουν: μετά τις συζητήσεις που κάναμε με τους Κροάτες και τους Πολωνούς πρόσφυγες, ξέραμε τώρα τι σήμαινε η αναχώρηση.

Για τους καταδικασμένους σε θάνατο, η παράδοση ορίζει ένα αυστηρό τελετουργικό που δεν θέλει να εκφράσει την οργή και το πάθος, αλλά να δείξει ότι η καταδικαστική πράξη δεν αντιπροσωπεύει τίποτ' άλλο παρά ένα θλιβερό καθήκον απέναντι στην κοινωνία, τέτοιο που να συνοδεύεται από τον οίκτο του ίδιου του δικαστή προς τον καταδικασμένο. Γι' αυτό, ο καταδικασμένος απαλλάσσεται από κάθε είδους φροντίδα, του προσφέρεται η μοναξιά και η πνευματική παρηγορία εάν το θελήσει, ούτως ώστε να μην αισθάνεται γύρω του το μίσος ή την αυθαιρεσία, αλλά την αναγκαιότητα της δικαιοσύνης, και ότι μαζί με την τιμωρία του δίνεται και η συγχώρεση. Αλλά σ' εμάς δεν δόθηκε τίποτα, γιατί ήμασταν πολλοί και ο χρόνος λίγος, και εξάλλου για ποιο πράγμα θα έπρεπε να μετανοήσουμε, για ποιο αμάρτημα να μας συγχωρέσουν; Ο Ιταλός διοικητής διέταξε να συνεχίσουν να λειτουργούν όλα κανονικά μέχρι ν' ανακοινωθεί η αναχώρηση. κι έτσι η κουζίνα παρέμεινε ανοιχτή, οι ομάδες καθαριότητας δούλεψαν ως συνήθως, μέχρι και οι δάσκαλοι του μικρού σχολείου έκαναν μάθημα το βράδυ, όπως πάντα. Αλλά τούτο το βράδυ δεν δόθηκε στα παιδιά εργασία για την επομένη.

Και έφτασε η νύχτα, μια νύχτα που ανθρώπινα μάτια δεν θα έπρεπε ποτέ να δουν. Όλοι μας αισθανθήκαμε ότι κανείς από τους φρουρούς, ούτε Ιταλός ούτε Γερμανός, δεν είχε το κουράγιο να δει τι κάνουν οι άνθρωποι όταν ξέρουν ότι πρόκειται να πεθάνουν.

Ο καθένας αποχαιρέτησε τη ζωή με τον δικό του τρόπο.

(Αναδημοσίευση από : <http://k-m-autobiographies.blogspot.gr/2008/09/58-primolevi-k.html>)

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

